

Strategidel sid 1-14
Bilaga sid B1-B24

VA-strategier

för Hässelholms kommun

Antagen av kommunfullmäktige 2019-11-25

DIARIENUMMER: KLF 2019/284
FASTSTÄLLT DEN: 2019-11-25 § 270
FASTSTÄLLT AV: KOMMUNFULLMÄKTIGE
FÖR REVIDERING ANSVARAR: KOMMUNFULLMÄKTIGE
FÖR UPPFÖLJNING ANSVARAR: MILJÖ- OCH STADSBYGGNADSNÄMNDEN
DOKUMENTET GÄLLER FÖR: KOMMUNKONCERNEN
GILTIGHETSPERIOD: 2019-11-25--TILLSVIDARE
DOKUMENTET ERSÄTTER: -
OMSLAGSBILD: HÄSSLEHOLMS KOMMUN
UTVECKLAT AV: JONAS SJÖGREN, MILJÖ- OCH STADSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN

► Innehåll VA-strategier

Varför behövs en VA-strategi?	1
Vision för Hässleholms kommuns VA-försörjning år 2035	4
Strategiområden	
Säker dricksvattenförsörjning	5
Hållbar spillvattenhantering	7
Robust dagvattenhantering	9
Hållbar allmän VA-försörjning	11
Hållbar enskild VA-försörjning	13

För mer information, lagstöd, internationella och regionala mål samt källhänvisningar, se nulägesbeskrivning, underlag och lagstöd för VA-strategier Hässleholms kommun, vilket finns bifogat detta dokument som en bilaga.

► Varför behövs en VA-strategi?

En strategi är en övergripande beskrivning av vägen till målet. För att kunna göra denna förflyttning behöver vi tydliggöra vad målet är, men också ta reda på var vi befinner oss idag. Skillnaden mellan målet och nuläget definierar våra behov. Till vår hjälp har vi en kompass - de principer och värderingar vi vill ska vara styrande. Hässleholms kommuns VA-strategi är ett dokument som med relativt grova penseldrag målar upp vad kommunen vill uppnå med sin VA-planering, och vilken väg som för oss dit. En karta - skapad för en resa mot ett bestämt mål.

Vatten- och avloppsfrågorna spelar en central roll för infrastrukturen och livsbetingelserna i ett fungerande samhälle. Tillgången till vatten är en grundläggande förutsättning för väldigt mycket av mänsklig verksamhet, inte minst i sin egenskap av vårt viktigaste livsmedel - dricksvattnet. Hur vi hanterar det vatten vi använt - spillvattnet - har stor betydelse för miljön, både för oss och för kommande generationer. Att kunna avleda vatten från snösmältning och nederbörd - dagvattnet - på ett sätt som minimerar risken för negativa konsekvenser är en utmaning, inte minst i spåren av klimatförändringarna.

För att uppnå en långsiktigt hållbar VA-försörjning i Hässleholms kommun¹⁶ krävs en väl genomtänkt strategi. Vad ska styra VA-planeringen? Vilka prioriteringar behöver göras? Hur når vi målet?

Vad som ska styra VA-planeringen kan skilja sig mycket från en kommun till en annan, men kan gemensamt sägas utgöra en viljeyttring om vilka regler man vill ska gälla och vilka värderingar som ska vara vägledande. På motstående sida följer de principer och värderingar Hässleholms kommun antagit och beslutat om, uttryckta i strategiska vägval, riktlinjer och prioriteringsgrunder.

VA-strategin utgör underlag till VA-planen, en mer detaljerad beskrivning av hur målet ska nås. I denna redogörs mer ingående för kommunens förvaltning av nuvarande verksamhetsområden, vattenförsörjning, dagvattenhantering, VA-utbyggnad samt enskild VA-försörjning. Dessa två huvuddokument skildrar tillsammans Hässleholms kommuns VA-planering, initierad av beslut i kommunstyrelsen 2017-10-25. Ett av syftena med denna planering är att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Hässleholms kommun bedriver kontinuerlig framtidsplanering genom översiktsplanering och arbete med strategier och ämnesplaner. Nu gällande översiktsplan är styrande vid framtagandet av VA-strategin och VA-planen, och dessa båda dokument utgör i sin tur ett underlag till kommande översiktsplan.

Riktlinjer

- VA-frågorna ska säkerställas tidigt i den kommunala planprocessen och vara förankrade i den politiska organisationen.
- Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram ska vara vägledande för de åtgärder som vidtas i syfte att uppnå miljö kvalitetsnormerna.
- Vattenförsörjningsplanen ska stämmas av mot Regional vattenförsörjningsplan⁹ för Skåne län.
- Genom information, rådgivning och tillsyn ska kommunen verka för att allmänna, gemensamma och enskilda avlopp uppfyller krav på rening och utformning.
- All ny bebyggelse ska omfatta långsiktigt hållbara lösningar för dricksvatten, spillvatten och dagvatten med hänsyn till hälsa, miljö och ekonomi.
- Arbetet med VA-planeringen ska utgå från avrinningsområdet.
- För att säkerställa att uppsatta mål nås ska VA-planeringen innefatta ett kontinuerligt uppföljningsarbete.
- Kommunen ska verka för en god kommunikation med invånarna och ökad medvetenhet i frågor som rör vatten- och avloppsförsörjning.

Strategiska vägval

- Samverkan med andra kommuner ska beaktas inför beslut och åtgärder i VA-planeringen.
- Översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.
- Kommunen, eller ett av kommunen helägt bolag, ska äga och driva den allmänna VA-anläggningen.

Prioriteringsgrunder

- VA-åtgärder med syfte att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten ska prioriteras där åtgärderna beräknas ha störst effekt.
- Vid genomförande av åtgärder med syfte att minimera negativa konsekvenser av en översvämning ska samhällsviktig verksamhet prioriteras.

Magle våtmark

VA-strategi för Hassleholms kommun. Reviderad och anpassad av kommunen i februari 2019-mm-dd.

Fotograf: Liselotte Sjöstrand

► Vision för Hässleholms kommuns VA-försörjning år 2035

Vi har – både bildligt och bokstavligen – vattnet i våra händer. Det gäller det dricksvatten vi hämtat från en vattentäkt och som rinner ur kranen, spillvattnet vi använt och som går vidare till rening, och dagvattnet som rinner av från nederbörd och som kan nyttjas för att berika upplevelsen av vår närmiljö. För allt vårt vatten har vi ett ansvar att se till att det räcker, förblir rent och friskt, och förvaltas på ett resursbevarande sätt. Två ledord som ständigt återkommer i detta sammanhang är *hållbarhet* och *robusthet*.

Hållbarhet kan definieras som ett förhållningssätt som tillgodoser behoven hos dagens generation utan att äventyra behoven hos framtida generationer. Robusthet kan sägas vara förmågan att stå emot eller anpassa sig till en förändring. Inom all VA-planering är dessa således högst relevanta för att kunna möta framtiden. Mot bakgrund av ovanstående kan visionen¹³ formuleras för VA-försörjningen i Hässleholms kommun år 2035:

- *Alla kommuninvånare har en trygg och långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning med avseende på kvalitet och kvantitet.*
- *Alla kommunens sjöar och vattendrag har god ekologisk och kemisk status.*
- *Allt dagvatten i kommunen berikar miljön.*

► SÄKER DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Strategi 1:

Säkra och skydda tillgången till rent och friskt dricksvatten

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och tillräcklig tillgång med hög kvalitet utgör en viktig förutsättning för ett fungerande samhälle. Det föreligger en ständig risk att grundvattnet som används för dricksvattenproduktionen förorenas. Detta kan ske antingen som en allvarigare olyckshändelse, exempelvis lastbils- eller tågolycka, men även på grund av långtidspåverkan från exempelvis bekämpningsmedel eller vägtrafik. I spåren av klimatförändringarna förväntas generellt sett lägre grundvattennivåer. Som ett led i arbetet med klimatanpassning bör kommunen ha en långsiktig planering¹⁴ för denna ändliga resurs.

Strategin handlar om att ge kommunens grundvattentillgångar tillräckligt skydd mot föroreningar eller annat som kan utgöra potentiella hot mot dricksvattnets kvalitet och kvantitet. Detta arbete sker i enlighet med Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram¹⁵ för 2016-2021. Utsträckningen av vattenskyddsområden ska vara noga planerad och uppdaterad, inom vilka all aktivitet också kräver ansvarsfullt beteende. Kommunen ska genom information uppmuntra till ansvarsmedveten förbrukning och restriktiv användning av grundvatten, speciellt i tider av torka och låga grundvattennivåer. Hur vattenförsörjningen ska säkras vid bristsituationer redovisas i kommunens VA-plan.

KOMMUNEN SKA...

KORT BESKRIVNING

...aktivt arbeta för en förbättring av ingående vattenförekomsternas yt- och grundvattenkvalitet.

► I enlighet med Vattendirektivet arbetar kommunen för att uppnå beslutade miljökvalitetsnormer. Målet för ytvattnets kvalitet är god ekologisk och kemisk status, för grundvattnet god kemisk status.

...verka för att långsiktigt säkerställa en god tillgång på råvatten.

► En effekt av klimatförändringarna förväntas vara torra och låga grundvattennivåer. Som ett led i klimatanpassningsarbetet bör kommunen därför ha en god framförhållning när det gäller att säkra tillgången till råvatten.

...säkerställa att allmänna dricksvattentäkter ges ett starkt skydd genom tillsyn av aktuella vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter.

► Samtliga allmänna dricksvattentäkter ska ingå i vattenskyddsområden inom vilka restriktioner råder för olika typer av verksamhet. Länsstyrelsen utövar tillsyn över att kommunen inrättar vattenskyddsområden där så erfordras, vilket sker med stöd av miljöbalken och utgör en grund för övrig kommunal planering. Kommunen utövar tillsyn över att vattenskyddsföreskrifterna följs. Grundvattenskyddet stärks genom att det tilldelas en särskild plats i översiktsplaneringen.

...genom aktiv information arbeta för en ökad kunskap hos invånarna om kommunens dricksvattentillgångar och dess värde.

► Ökad kunskap om kommunens råvattentillgångar ger större förståelse för vikten av hushållning med denna ändliga resurs. Informationen syftar även till att ge en ökad medvetenhet och högre beredskap hos invånarna vid risk för vattenbrist.

...ha beredskap för att på kort tid kunna lösa tillgång till rent dricksvatten vid allvarlig störning.

► Kommunen ska ha en plan för hur man hanterar en situation med dricksvattenbrist, i vilken roller och ansvarsområden är tydliggjorda. Planen är en del av kommunens vattenförsörjningsplan och grundar sig i en risk- och sårbarhetsanalys av all verksamhet som måste fungera även vid en kris.

...underhålla och förnya befintliga dricksvattenledningar i den takt som krävs för att bibehålla dess funktion och driftsäkerhet.

► Vid en optimal förnyelsetakt är den genomsnittliga åldern på ledningsnätet konstant och lika med ledningarnas tekniska livslängd.

► HÅLLBAR SPILLVATTENHANTERING

Strategi 2: Eftersträva klimat- och resurseffektiv spillvattenhantering

Avloppssystemen har till uppgift att leda bort och behandla avloppsvatten på ett effektivt, miljömässigt och hygieniskt sätt. Fungerande avloppssystem är grundläggande för god hälsa och miljö och för hållbar utveckling, de är en förutsättning för tillväxt. Kretsloppstanken är central – det handlar om återanvändning av ändliga resurser.

Klimatpåverkan förväntas ge mer nederbörd och stigande ytvattennivåer. Det ger högre inflöden till avloppssystemen och därmed försämrade reningsfunktion och ökad risk för utsläpp av orenat avloppsvatten, så kallad bräddning. För avloppssystemet finns det två stora utmaningar, dels att minska utsläppen från hela systemet även i ett förändrat klimat, dels att bidra till hushållningen med resurser som exempelvis energi och växtnäring.

En del av arbetet med att minimera mängden dagvatten till reningsverken består i att ersätta kombinerade ledningssystem med duplikatsystem, där dagvatten och spillvatten går i skilda ledningar. För enskilda avlopp innebär en klimateffektiv spillvattenhantering att fastighetsägare har ett större kretsloppsperspektiv på sin anläggning. Detta kan exempelvis ske genom att förnya och uppdatera avloppsanläggningen med användande av ändamålsenlig teknik.

Miljö kvalitetsnormerna för recipienter ska vara vägledande då åtgärder planeras och prioriteras.

KOMMUNEN SKA...

KORT BESKRIVNING

...verka för att minimera mängden dagvatten och dräneringsvatten till reningsverket för behandling.

► Idag går stora mängder ovidkommande vatten till reningsverken. En minskning av dessa volymer skulle spara avsevärda resurser.

...återföra näringsämnen i avloppsvattnet till kretsloppet om det kan ske utan att riskera negativ påverkan på miljö eller människors hälsa.

► Spillvatten innehåller näringsämnen som skulle kunna tas tillvara. Eftersom det även innehåller en del föroreningar behövs ett utökat uppströmsarbete i syfte att få bort oönskat innehåll.

...underhålla och förnya befintliga spillvattenledningar i den takt som krävs för att bibehålla dess funktion och driftsäkerhet.

► Vid en optimal förnyelsetakt är den genomsnittliga åldern på ledningsnätet konstant och lika med ledningarnas tekniska livslängd.

...vidare undersöka möjligheten att återanvända renat spillvatten för exempelvis bevattning under perioder med liten/ingen nederbörd.

► Kommunen bevakar nationella och regionala projekt som syftar till att utnyttja renat spillvatten som vattenresurs för lämpliga ändamål.

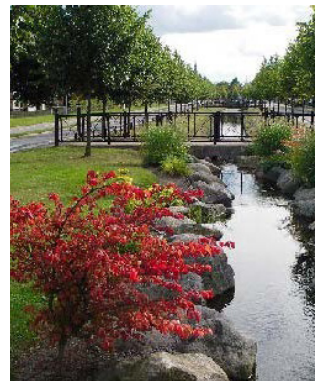
...utöva tillsyn av avloppsreningsverk och avloppsledningsnät.

► Tillsynen sker med syfte att minska utsläpp av näringsämnen, och prioriterade och särskilda förorenande ämnen, till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten annars inte kan följas¹⁵.

► ROBUST DAGVATTENHANTERING

Strategi 3:

Skapa utrymme för klimat- och miljöanpassade dagvattenlösningar på allmän platsmark

(Källa: Svenskt Vatten)

För att möta klimatförändringens nya nederbördsmönster med större och mer intensiva nederbördstillfällen krävs hållbara dagvattensystem där avledning av dagvatten minimeras och hanteringen efterliknar naturlig avrinning. Det pågår en förtätning av bebyggelsen i den urbana miljön, något som kan medföra problem vid avledning av dagvatten. Kommunen bör därför sträva efter att skapa rådighet över mark som behöver nyttjas för anläggande av grön och blå infrastruktur.

Grönblå infrastruktur handlar om att kombinera vegetation och dagvatten. En hållbar dagvattenhantering ska bidra till att skapa attraktiva stadsmiljöer och minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. Dagvattnet bör synliggöras och integreras i den byggda allmänna miljön och få bidra till att stärka stadens gröna strukturer. För att uppnå detta är det viktigt att säkerställa dagvattenfrågans plats tidigt i planprocessen.

I den urbana miljön behöver kommunen identifiera huvudavrinningsstråk för dagvatten och säkerställa att det inte finns risk för negativa konsekvenser av en översvämning i händelse av ett skyfall. För detta ändamål har kommunen våren 2019 låtit genomföra en skyfallskartering. Det är också viktigt att identifiera och förebygga föroreningskällor och se till att dessa utrustas med erforderlig reningsteknik. Miljökvalitetsnormerna för recipienter ska vara vägledande då åtgärder planeras och prioriteras.

Kommunen ska utveckla planer för hur dagvatten ska hanteras inom kommunen med avseende på kvantitet och kvalitet. Dessa ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas¹⁵.

► **Strategi 3: Skapa utrymme för klimat- och miljöanpassade dagvattenlösningar på allmän platsmark**

KOMMUNEN SKA...

KORT BESKRIVNING

...utarbета robusta dagvattenlösningar vid fysisk planering.

► Vid fysisk planering ska det säkerställas att dagvatten kan avledas både vid normala och extrema regn, utan att orsaka skador på bebyggelse, viktiga samhällsfunktioner eller tredje man. Vid nyexploatering ska belastningen av dagvatten på nedströms liggande områden - så långt det är möjligt - inte öka. Öppna dagvattenlösningar ska företrädesvis väljas före slutna system.

...aktivt arbeta för ett samlat grepp om dagvattenhanteringen på allmän platsmark.

► Genom att skapa olika lösningar för fördröjning och infiltration av dagvatten på allmän platsmark - den mark som kommunen har rådighet över - ska risken för negativa konsekvenser av ett skyfall för större områden minimeras. Beroende på vad som är mest lämpligt, ska dagvattnet infiltreras och/eller fördröjas innan det leds vidare till recipient.

...tillse att planeringen av dagvattenhantering sker med hänsyn tagen till framtida prognostiserade klimatförändringar.

► Klimatförändringar förväntas medföra att skyfall och kraftiga regn ökar i intensitet i framtiden. Planering för hantering av dagvatten bör därför ta hänsyn till de ökade vattenmängder som måste tas om hand.

...uppmuntra fastighetsägare att omhänderta dagvatten lokalt inom tomtmark där förutsättningar finns.

► Genom att utveckla uppströmsarbetet för dagvattnet, så att en allt större andel tas om hand lokalt, är målet att risken för översvämning nedströms på sikt ska elimineras.

...tydliggöra vem som ansvarar för att ta hand om dagvattnet.

► Ansvarsfrågan för dagvattenhantering ska vara tydliggjord mellan olika aktörer inom kommunen.

...utarbета riktvärden för dagvatten och tillse att det understiger acceptabla nivåer innan det når recipient.

► Riktvärden för dagvattenkvalitet ska tas fram med syfte att säkerställa att förorenat dagvatten tas omhand vid källan och förhindras att nå recipient. För att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten ska riktvärdena sättas utifrån vattenförekomsternas ekologiska status.

...verka för att dagvatten ses som en värdefull resurs att ta tillvara.

► Genom att nyttja ekosystemtjänster knutna till dagvattnet kan detta användas som en pedagogisk, rekreativ och estetisk resurs i den byggda miljön. Att lyfta fram och synliggöra vattnet spelar en viktig ekologisk roll och bidrar till den biologiska mångfalden.

...verka för att kunna använda dagvatten för exempelvis bevattning under perioder med torka.

► Dagvatten ska ingå som en del av kommunens riskhantering under perioder med liten/ingen nederbörd.

► HÅLLBAR ALLMÄN VA-FÖRSÖRJNING

Strategi 4:

Eftersträva kontinuerlig kvalitetsförbättring inom allmän VA-försörjning och planera för hållbar och framsynt utbyggnad

I Hässleholms kommun är cirka 12 400 abonnenter anslutna till allmänt vatten och avlopp. Huvudman för det allmänna VA-systemet är det kommunägda bolaget Hässleholms Vatten AB (HVAB)¹⁷. För att uppnå företagets vision om att säkerställa vattentjänsterna för dagens såväl som framtida generationer används Svenskt Vattens Hållbarhetsindex⁷ (HBI) som referenspunkt, vilket definieras utifrån ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Strategin handlar om att arbeta för en kontinuerlig positiv förflyttning i detta hållbarhetsindex.

Samverkan mellan olika kommunala förvaltningar och andra VA-aktörer är viktigt för att nå framgång. Utbyggnaden av det kommunala VA-systemet syftar till att säkerställa tillgången till dricksvatten av hög kvalitet och avlopp med låg miljöbelastning. Detta minskar risken för påverkan på yt- och grundvatten, exempelvis från enskilda avlopp som ligger inom kommunens vattenskyddsområden. En framsynt VA-utbyggnad behöver ta hänsyn till miljö, ekonomi, teknik och behov.

► **Strategi 4: Eftersträva kontinuerlig kvalitetsförbättring inom allmän VA-försörjning och planera för hållbar och framsynt utbyggnad**

KOMMUNEN SKA...

...sträva efter att uppnå ett allt bättre resultat rörande de parametrar som ingår i Svenskt Vattens Hållbarhetsindex.

...främja samverkan mellan olika VA-verksamheter i syfte att sprida kunskap och erfarenhet.

...ha en öppenhet för att pröva nya tekniska lösningar inom dricksvatten-, spillvatten- och dagvattenhantering.

...verka för en god dialog med kommuninvånarna i VA-frågor.

...genomföra en transparent behovsanalys för att fastställa vilka områden som omfattas av kravet på allmänna vattentjänster.

...planera för en genomtänkt VA-utbyggnad utifrån en långsiktig hållbar miljö och ekonomi.

KORT BESKRIVNING

- Den sammanvägda bedömningen i detta HBI grundar sig på framsteg som gjorts för att nå en mer hållbar VA-försörjning. Att studera enskilda parametrar underlättar arbetet med att sätta in resurser där de bäst behövs.
- Samverkan behöver öka mellan samhällsplanerare, ansvariga för de tekniska försörjningssystemen och tillsynsansvariga. Det finns vinster med ökad samverkan mellan dels olika aktörer inom VA-sektorn, dels med andra sektorer som energi-, avfalls- och lantbrukssektorn.
- Där behoven finns och ekonomin tillåter ska kommunen överväga att pröva och utvärdera ny teknik som uppvisat goda resultat.
- Kommunens prioritering och planering för kommande VA-utbyggnad ska vara transparent och tillgänglig för allmänheten.
- Behovsanalysen ska vara öppen för insyn och enbart ta hänsyn till behoven av att skydda miljö och hälsa.
- En framsynt VA-utbyggnad grundar sig på styrande lagstiftning och en ekonomi som förmår hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt.

► HÅLLBAR ENSKILD VA-FÖRSÖRJNING

Strategi 5:

Främja robust och hållbar VA-försörjning utanför kommunalt verksamhetsområde

Avloppsanläggningar av dålig kvalitet innebär att betydande mängder näringsämnen från avloppsvattnet når vattendrag och sjöar. Detta bidrar till övergödning, igenväxning och algblooming, dessutom riskerar vattentäkter att förorenas.

I Hässleholms kommun finns cirka 5500 enskilda avlopp. Sedan 2009 har en stor andel av fastigheterna inom samlad bebyggelse inventerats av miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen, där känsliga områden prioriterats. Vid inventeringen har det framkommit att omkring hälften av avloppsanordningarna varit bristfälliga. För att komma tillrätta med detta måste fastighetsägarens egentillsyn bli bättre, fastighetsägarens incitament för att själv åtgärda sin anläggning bli starkare och tillsynsmyndighetens arbete fortsätta.

► **Strategi 5: Främja robust och hållbar VA-försörjning utanför kommunalt verksamhetsområde**

KOMMUNEN SKA...

...fortsätta arbetet med att inventera enskilda avlopp och ställa krav på att bristfälliga avlopp åtgärdas.

...upprätta VA-rådgivning för fastighetsägare med enskild VA-försörjning.

...genom information och tillsyn minska enskilda VA-anläggningars påverkan på recipienter.

...uppvisa goda exempel på tekniklösningar för enskilda avlopp.

...ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

KORT BESKRIVNING

- För att kunna minska belastningen på recipienter behöver kommunen veta var föroreningskällorna finns. Status på enskilda avloppsanläggningar ska vara känd av såväl tillsynsmyndigheten som berörda fastighetsägare. I sin egenskap av tillsynsmyndighet ska kommunen kräva - där så är befogat - att undermåliga avloppsanläggningar åtgärdas.
- Fastighetsägare ska beredas möjlighet att få tillgång till rådgivning gällande sin VA-anläggning. Stödet ska gälla både dricksvatten, spillvatten och dagvatten.
- Med riktad information och tillsyn ska kommunen verka för att minska läckaget av näringsämnen, syreförbrukande ämnen, tungmetaller och sjukdomsalstrande organismer från enskilda avlopp till recipienter.
- Genom att - där så är lämpligt - uppmuntra företag att anlägga demonstrationsanläggningar för enskilda avlopp, ska kommunen sprida kunskap om miljövänlig, modern teknik.
- Kravet hög skyddsnivå för rening av avloppsvatten gäller inom vattenskyddsområde eller där utsläpp av avloppsvatten sker direkt i eller i nära anslutning till ett vattendrag¹⁵.

Bilaga

Nulägesbeskrivning, underlag och lagstöd för

VA-strategier

Hässleholms kommun

► Innehåll Bilaga

NULÄGE

Allmän VA-försörjning	B2
Enskild VA-försörjning	B7
Ansvarsfördelning	B8

OMVÄRLDSFAKTORER

Lagkrav och mål	B10
Planer och strategier	B13

FÖRUTSÄTTNINGAR

Naturgivna förutsättningar	B18
Boendestruktur	B20

FRAMTID

Befolkningsprognos	B22
Behov och utmaningar	B23

ORDLISTA

REFERENSER

NULÄGE

I detta kapitel redogörs övergripande för kommunens nuvarande VA-försörjning.

► Allmän VA-försörjning

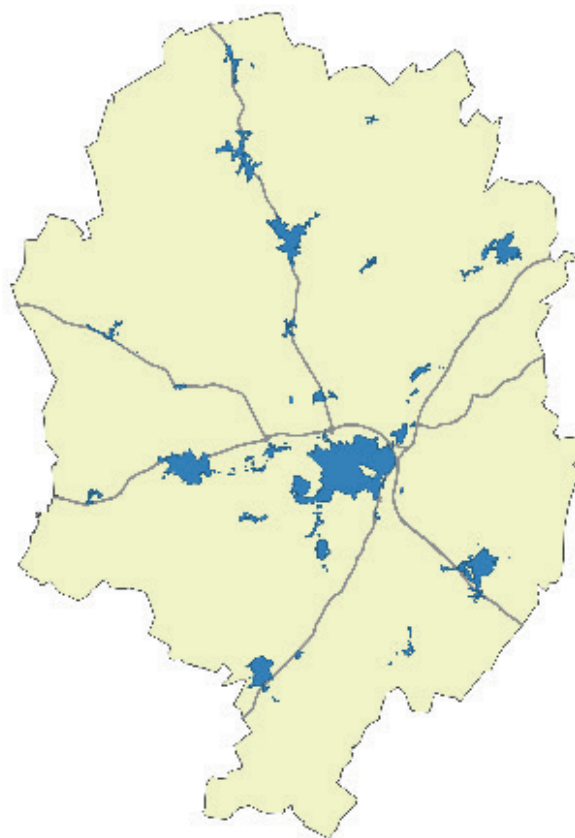
Hässleholms kommun har cirka 52 100 invånare (2018-12-31). Av dessa är drygt 80% anslutna till det allmänna avloppsnätet och dricksvattennätet. Kommunen är självförsörjande på dricksvatten och avloppsvattnet renas i kommunens egna avloppsreningsverk.

Huvudaktör för den allmänna VA-försörjningen är Hässleholms Vatten AB (HVAB)⁸ som är huvudman för kommunens VA-anläggningar. Bolaget ansvarar för att producera och distribuera dricksvatten, transportera och rena spillvatten samt att avleda dagvatten. HVAB sköter driften av 13 vattenverk, 15 reningsverk, 88 pumpstationer och 170 mil allmänna VA-ledningar. Vid slutet av 2018 uppgick antalet abonnenter till cirka 12 400. HVAB är ett helägt dotterbolag till Hässleholm Miljö AB.

Dricksvatten

HVAB ansvarar för att leverera dricksvatten till drygt 80% av kommunens invånare. Hela verksamheten finansieras av VA-avgifterna som betalas av abonnenterna. En normalfamilj i kommunen, med en vattenförbrukning på 550 l/dag, betalar totalt ungefär 16 kronor per dag för vatten och avlopp, där dricksvattnet kostar cirka 3 öre per liter¹⁷.

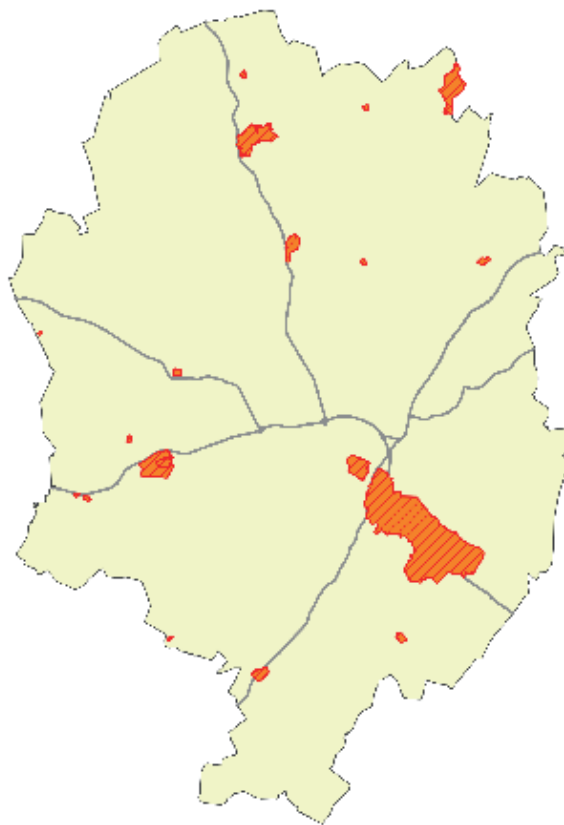
Råvatten hämtas från brunnar och dricksvatten produceras i kommunens vattenverk. På samtliga platser består råvattnet av grundvatten, vilket innebär god och stabil kvalitet och att risken för miljöpåverkan minimeras. Klorering sker normalt inte vid något av vattenverken, och utöver pH-höjning (vid surt grundvatten) behövs inga reningskemikalier. Vattnet levereras till slutanvändare via sammanlagt 64 mil vattenledningar med hjälp av tryckstegringsstationer och högreservoarer. Samtliga 18 råvattentäkter ligger inom något av kommunens vattenskyddsområden.

Verksamhetsområde dricksvatten.

► Allmän VA-försörjning

I kommunens norra och västra delar där urberg och isälvsavlagringar dominerar är vattnet mjukt, har lågt pH-värde samt innehåller ofta järn och mangan, t ex Tyringe. Här har vattenverken behandlingssteg för att höja pH och filtrera bort järn och mangan från vattnet. I sydost gör Kristianstadslättens kalkberggrund vattnet hårt och innehåller högre halter av nitrat, t ex Ignaberga. Vid det största vattenverket, Galgbacken i Hässleholm, blandas grundvatten av de två typerna. Här sker även en långsam filtrering i en grusås under tre månader för att ta bort järn och mangan. Kvalitetskraven på dricksvatten är mycket höga, vilka regleras av Livsmedelsverket.

Vattenskyddsområden.

Hässleholms vattentorn, Galgbacken.

Fotograf: Jonas Sjögren

Spillvatten

För att ta hand om spillvattnet har Hässleholms kommun totalt 15 avloppsreningsverk. Alla har utlopp i recipient som tillhör Helgeås huvudavrinningsområde utom V Torup där det renade avloppsvattnet går till recipient i Rönneås huvudavrinningsområde. De orangefärgade linjerna i kartan visar överföringsledningingar till Hässleholms reningsverk. På detta sätt renas avloppsvatten även från Skyrup, Tyringe, Finja, Bjärnum, Mala, Van-kiva, Ballingslöv, Stoby, Sjöröd och Tormestorp.

Det finns drygt 100 mil dag- eller spillvattenledningar inom kommunen. För att hålla ett så omfattande ledningssystem i skick krävs ständigt pågående underhåll och förnyelse. Hur detta ska ske har fastställts i HVAB:s VA-saneringsplan. Genomförd fullt ut kommer den att innebära en förnyelsetakt som gör att åldern på ledningsnätet inte nämnvärt ökar. I dag är denna takt alltför låg. En utredning⁴ angående utvidgning av kommunens VA-nät slutfördes 2009, och en utökning och komplettering⁵ av VA-utbyggnadsplanen antogs i kommunfullmäktige 2017.

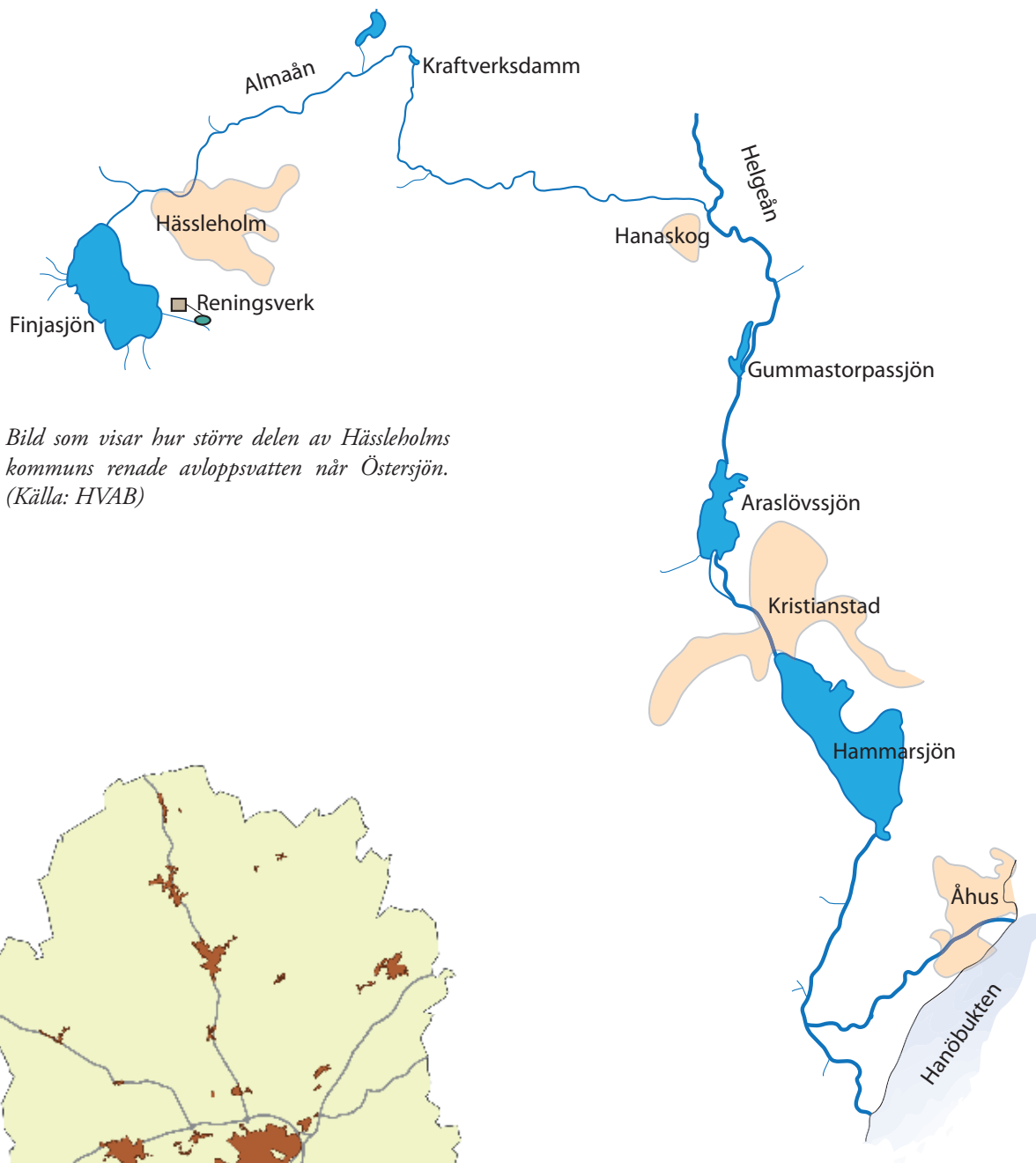
HVAB har en plan att på sikt bygga bort kombinerade ledningssystem. Önskvärt är separata system för dagvatten och spillvatten för att minska risken för bräddning och översvämning vid kraftig nederbörd. Detta är även viktigt ur ett resurshushållnings- och kretsloppsperspektiv.

Avloppsreningsverk i Hässleholms kommun. Linjer i orange färg visar överföringsledningingar till Hässleholms reningsverk. (Källa: HVAB)

RENINGSVERK	RECIPIENT
ATTARP	GULASTORPSBÄCKEN
EMMALJUNGA	EMMALJUNGABÄCKEN
FARSTORP	FARSTORPSÅN
HÄSSLEHOLM	FINJASJÖN
HÄSTVEDA	LILLA SJÖ
HÖRJA	RÖKEÅN
MÖLLERÖD	VIEÅN
N MELLBY	TORMESTORPSÅN
NÄVLINGE	VINNE Å
RÖKE	RÖKEÅN
SÖSDALA	TORMESTORPSÅN
V TORUP	YBBARPSÅN (RÖNNEÅ)
VERUM	VIEÅN
VINSLÖV	VINNE Å
VITTSJÖ	EMMALJUNGABÄCKEN

► Allmän VA-försörjning

*Bild som visar hur större delen av Hässleholms kommuns renade avloppsvatten når Östersjön.
(Källa: HVAB)*

Verksambetsområde spillvatten.

Dagvatten

För att avleda dagvattnet finns cirka 20 dagvattenpumpstationer, huvudsakligen i vägtunnlar. På ett antal platser finns också utjämningsmagasin med uppgift att jämna ut höga flöden för att undvika översvämningar i dagvattensystemet och efterföljande vattendrag. Utöver det allmänna ledningsnätet för dagvatten sker även avledning via enskilda dikningsföretag, vilka en gång skapats med huvudsyftet att torrlägga mark för odling. Dagvattnet avleds till närliggande recipient.

Klimatförändringar förväntas på sikt innebära ökad nederbörd och ökad andel kraftiga skyfall. Detta förstärker ytavrinningen, framförallt i urban miljö på grund av dess stora andel hårdgjord yta, vilket ger en ökad risk för översvämningar. Hässleholms kommun har nyligen låtit göra en skyfallskartering¹ för Hässleholm och övriga sju stationsorter med syfte att kartlägga potentiella riskområden. Denna ger värdefull kunskap om vilka områden som ej är lämpliga att bebygga, och kommer i sin tur att ligga till grund för en åtgärdsplan och en beredskapsplan.

Verksamhetsområde dagvatten.

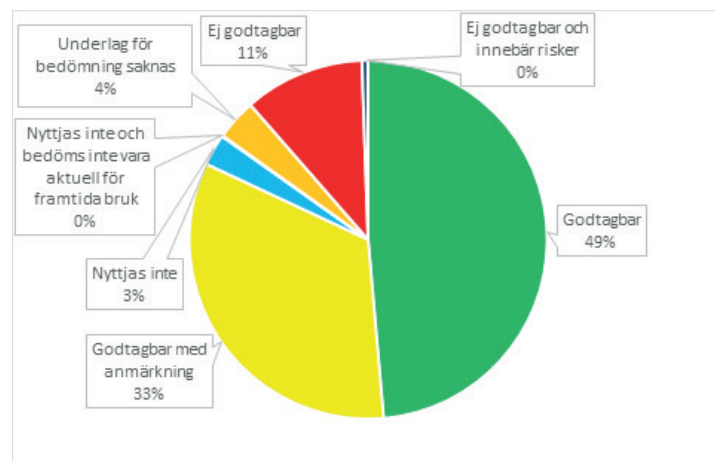
► Enskild VA-försörjning

Enskild vattenförsörjning

I EU:s dricksvattendirektiv definieras enskild vattenförsörjning som ett vattenuttag för dricksvattenförsörjning som i genomsnitt understiger 10 m³/dygn eller betjänar mindre än 50 personer. Mindre vattenuttag som används för kommersiell eller offentlig verksamhet, räknas dock inte till enskild vattenförsörjning.

Enskilda avloppsanläggningar

I Hässleholms kommun finns cirka 5500 enskilda avlopp. Sedan 2009 har en stor andel av fastigheterna inom samlad bebyggelse inventerats av miljöavdelningen vid miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen. Vid inventeringen har det framkommit att omkring hälften av avloppsanordningarna är bristfälliga (miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen, 2011). En stor andel av dessa har åtgärdats efter uppmaning eller krav från miljö- och stadsbyggnadsnämnden och ett stort antal ärenden är fortfarande pågående. En del fastigheter har beviljade tillstånd som ännu inte har tagits i anspråk. Miljö- och stadsbyggnadsnämndens krav har inneburit att belastningen från avloppsanordningarna i flera områden är mindre i dagsläget än vad de har varit sedan vattentoaletterna installerades.

Bedömning av status för små avlopp.

(Källa: miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen 2018)

► Ansvarsfördelning

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har sedan 2019-01-01 ansvaret för kommunens VA-planering. Nämnden är ansvarig för tillsynen på både allmänna och enskilda avloppsanordningar i kommunen och ska även medverka i den planering som berör miljö- och hälsoskyddsfrågor. I ägardirektivet för de kommunala bolagen är vissa grundläggande principer fastställda. En av dessa är att bolagen tillsammans med övriga organ i kommunen ska arbeta för att kommunen utvecklas i en positiv riktning och att samhällsnyttan ska vara vägledande för de kommunala bolagens verksamhet i allmänhet.

Hässleholms Vatten AB

Hässleholms Vatten AB (HVAB) ska vara kommunens instrument för att verkställa kommunens uppställda mål inom bolagets verksamhetsområde. Enligt bolagsordningen är dess uppdrag att i ägarens ställe: ”vara huvudman för allmän VA-anläggning inom Hässleholms kommun.” Det framgår även av bolagsordningen att VA-verksamheten ska drivas enligt god teknisk praxis och optimalt resursutnyttjande samt aktivt stödja och stimulera kunderna att agera på ett miljömedvetet sätt.

Bolaget förutsätts uppföra eller förvärva erforderliga anläggningar för sin verksamhet. I övrigt ska bolaget bedriva rådgivning, planering och projektering inom VA- och miljöområdet. Verksamheten berörs i hög grad av Lagen om allmänna vattentjänster (LAV), miljöbalken, livsmedelsverkets bestämmelser och i övrigt av gällande regelverk och erhållna tillstånd.

HVAB bedriver sex tillståndspliktiga anläggningar, varav Magle våtmark redovisas tillsammans med Hässleholms avloppsreningsverk. Vidare bedrivs verksamhet på elva anmälningspliktiga anläggningar. En anmälningspliktig verksamhet avser vattenverk och övriga avser anläggningar för avloppsrening. Tillstånds- och anmälningsplikten vid avloppsreningsverk avser villkor för utsläpp av fosfor och syreförbrukande substanser (BOD) samt för Hässleholms avloppsreningsverk även kväve.

Hässleholm Miljö AB

HVAB ägs av Hässleholm Miljö AB (HMAB). HMAB ansvarar för insamling av avfall från kommunens alla enskilda avlopp. I dess bolagsordning anges att bolaget har en hög miljöprofil och arbetar aktivt för en kretsloppsanpassad och resursnål avfallshantering samt en miljömässigt hållbar utveckling i linje med EU:s avfallshierarki. Det kommunala ändamålet är att bland annat hantera renhållningsfrågor samt medverka i utvecklingen av ett hållbart samhälle. Vidare anges att bolaget ska hantera renhållningsfrågor med beaktande av miljö- och resurshänsyn på ett för kommunmedlemmarna ändamålsenligt och effektivt sätt.

OMVÄRLDSFAKTORER

I detta kapitel beskrivs de lagar, mål och kommunala planer som har betydelse för VA-planeringen.

► Lagkrav och mål

Lagar som styr VA-planeringen

Den lagstiftning som påverkar kommunens VA-planering är omfattande men en bra sammanställning återfinns i HaV:s rapport 2015:15 Juridiken kring vatten och avlopp. Rättsakter från EU, såsom t ex Avloppsdirektivet, Dricksvattendirektivet, Ramdirektivet för vatten, Översvämningdirektivet och Badvattendirektivet, är implementerade i svensk lag genom olika författningar. Här beskrivs de mest väsentliga.

Miljöbalken

Reglerar allt utsläpp av avloppsvatten, med utgångspunkt i begreppet hållbar utveckling. Lagen anger att avloppsvatten ska renas och tas om hand så att inte olägenheter för människors hälsa eller miljön uppstår. Resurshushållning är också en viktig princip i miljöbalken, vilket bl.a. innebär kretslopp av näringsämnen från avlopp. Alla vattentäkter omfattas även av miljöbalken. Om en vattentäkt har förorenats av omkringliggande verksamhet kan tillsynsmyndigheten ställa krav på att orsaken till problemen ska åtgärdas.

Plan- och bygglagen (PBL)

Innehåller bestämmelser om planering av mark och vatten och om byggande. Mark- och vattenområden skall användas för de ändamål för vilka områdena är mest lämpade. Bebyggelse skall lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bl.a. möjligheter till god vattenförsörjning och avloppshantering. Kommunen är skyldig att planera bebyggelsen så att detta uppnås, bl.a. genom detaljplaner. Kommunen beslutar också om bygglov i enlighet med plan- och bygglagen.

Lagen om allmänna vattentjänster (LAV)

Det grundläggande kravet för VA-utbyggnadsplanen finns i 6 § LAV, vilket anger att:

“Kommunen ska, om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.“

Allmänna bestämmelser för brukande av den allmänna VA-anläggningen (ABVA)

Reglerar förhållandet mellan fastighetsägare och Hässleholms kommun när man använder allmänna dricksvatten-, spillvatten- och dagvattentjänster. De allmänna bestämmelserna utgör en form av normgivning som kommunen bestämmer ensidigt, dvs. det krävs inte något avtal med fastighetsägaren för att bestämmelserna skall bli bindande.

Anläggningslagen (AL)

Gäller för gemensamhetsanläggningar för vatten och avlopp, dvs. anläggningar för flera hushåll som inte ägs och drivs av den kommunala VA-huvudmannen.

Badvattendirektivet

Inom EU ska större offentliga badplatser registreras som EU-bad, vid dessa kontrolleras badvattnet regelbundet enligt vissa regler. Skyltar som visar kvaliteten på badvattnet ska finnas på alla EU-bad, och i Sverige definieras ett EU-bad som en badplats med mer än 200 badande per dag under badsäsong. Kommuner kan även frivilligt registrera och kontrollera övriga bad enligt reglerna. Alla EU-bad ska ha tydliga skyltar som visar vilken kvalitet badvattnet har. En klassning i fyra nivåer görs utifrån tidigare säsongers provtagningsresultat: utmärkt, bra, tillfredsställande, dålig. Den aktuella kvaliteten utifrån senaste provtagningen bedöms också, och om badvattenkvaliteten bedöms vara dålig ska det finnas en skylt som avråder från bad. Det är kommunerna som sköter EU-baden enligt gällande regelverk, vilket bland annat innebär att de lägger ut information på webbplatsen Badplatsen om t ex algblomning eller föroreningar och vad som görs för att åtgärda dessa.

Livsmedelsverkets författningssamling

Redovisar via dricksvattenföreskrifterna krav på bl.a. beredning, distribution, egenkontroll, provtagningsregler, åtgärder vid kvalitetsförsämring och kvalitativa gränsvärden för dricksvatten från vattenverk som levererar mer än 10 m³/dag eller som försörjer fler än 50 personer. Levereras dricksvattnet som en del av en kommersiell eller offentlig verksamhet gäller dock dricksvattenföreskrifterna oavsett hur lite vatten som produceras.

Nationella, regionala och lokala miljömål

16 nationella miljömål, varav följande miljökvalitetsmål:

- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- God bebyggd miljö
- Giftfri miljö
- Begränsad klimatpåverkan

För att uppnå det nationella miljökvalitetsmålet ”Levande sjöar och vattendrag”, har omkring 100 vattenmiljöer i Skåne utpekats av Länsstyrelsen som nationellt värdefulla eller nationellt särskilt värdefulla¹⁸. Dessa sjöar och vattendrag har höga värden för naturvård, fisk/fiske eller kulturmiljöer i och i anslutning till vatten, och ska på sikt få ett långsiktigt skydd och även restaureras där behov finns. Av de utpekade återfinns följande sjöar och vattendrag inom Hässleholms kommun.

SJÖ/VATTENDRAG
ALMAÅN/HÖRLINGEÅN
BRÖNNESTADSÅN/HOVDALAÅN
FINJASJÖN
RÖKE Å
VIEÅN, STAVSHULT-SKEINGESJÖN
VITTSJÖN/VERUMSÅN

Kommunala planer

Översiktsplan (ÖP)

Strategidokument

Fördjupad översiktsplan (FÖP)

Ämnesspecifika handlingsplaner

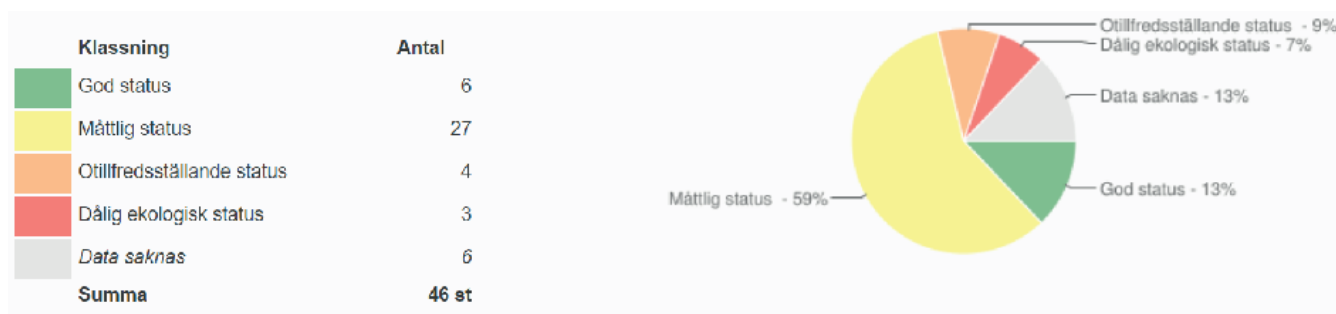
Handlingsplaner för genomförande

Ramdirektivet för vatten

EUs ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) syftar till att vi ska uppnå en långsiktigt hållbar förvaltning av våra vattenresurser. Alla sjöar, vattendrag, kustvatten samt grundvatten omfattas, och målet är att allt vatten ska uppnå god status. Arbetet genomförs i sexåriga cykler, vilket innebär att arbetet inom arbetscyklerna utvärderas med jämna mellanrum för att forma arbetet i nästa fas. Vattenmyndigheterna tar fram förslag till förvaltningsplan där miljö kvalitetsnormer (MKN) och åtgärdsprogram ingår. Syftet med miljö kvalitets-

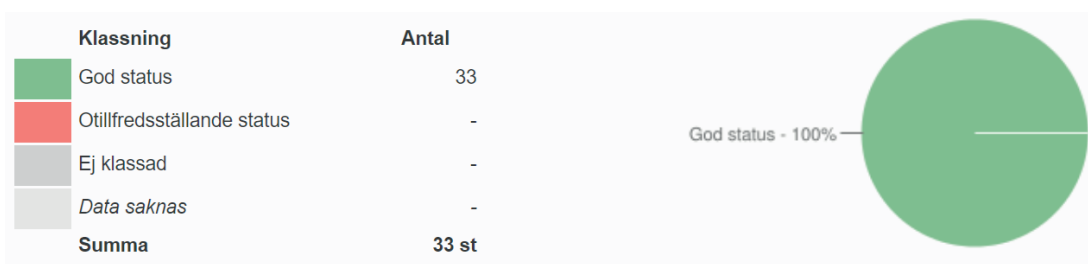
normer för vatten är att säkra Sveriges vattenkvalitet, och åtgärdsprogrammen ger myndigheter och kommuner stöd för att ställa krav så att miljö kvalitetsnormerna kan uppnås.

Nedan presenteras aktuell status för grundvatten, sjöar och vattendrag i Hässleholms kommun. Ytterligare information om aktuell status för kommunens vatten kan hämtas från VISS - Vatteninformationssystem Sverige²¹.

Ekologisk status för sjöar och vattendrag.

Källa: VISS 2019-08-29

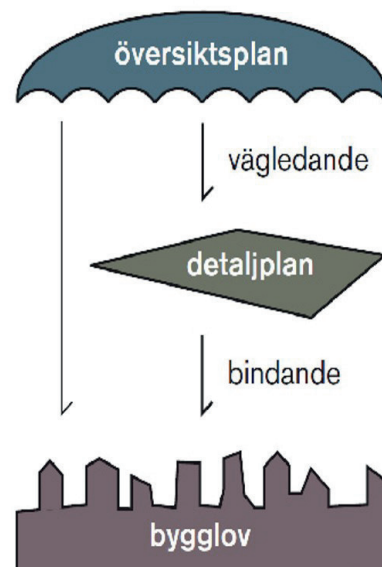

Kemisk och kvantitativ status för grundvatten.

Källa: VISS 2019-08-29

► Planer och strategier

Hässleholms kommuns plandokument följer en bestämd hierarki där flera av dokumenten har kopplingar till varandra då de berör liknande verksamheter och samma geografiska områden. VA-strategin och VA-planen har i första hand koppling till kommunens översiktsplan, fördjupad översiktsplan, Grönstrategi och Naturvårdsstrategi.

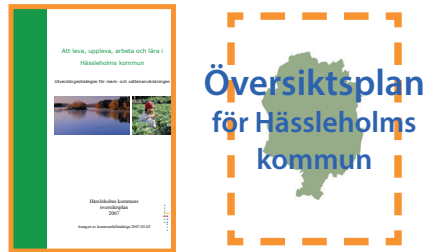

Typ av plan (beslutsnivå)	Beskrivning
Översiktsplan (KF)	Översiktsplanen är ett visions- och identitetsskapande dokument för hela kommunen och fungerar som kommunens utvecklingsplan för mark- och vattenanvändning.
Strategidokument (KF)	Strategiska dokument förtydligar kommunens ställningstaganden på en övergripande kommunal nivå utifrån olika teman.
Fördjupning av översiktsplan (KF)	En fördjupning ⁶ av översiktsplanen tas fram för att förtydliga översiktsplanens ställningstaganden för en specifik ort. Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen avser att ta fram en FÖP för Hässleholm och samtliga större stationsorter.
Ämnesspecifika handlingsplaner (MSN)	Ämnesspecifika handlingsplaner kompletterar och fördjupar olika teman, oftast kopplat till FÖP:arnas geografiska avgränsning. De ämnesspecifika handlingsplanerna tar avstamp i strategidokumentet. De ämnesspecifika handlingsplanerna behövs för att kunna ta fram översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner.
Handlingsplaner för genomförande (MSN)	I detaljplaneringen ska kommunens tidigare strategiska ställningstaganden landa i juridiskt bindande planer för markanvändningen inom ett planområde.

Planrelationer

Typ av plan
(beslutsnivå)

► Övergripande strategidokument (KF)

► Ämnesstrategier (KF)

► Ändring av översiktsplan (KF)

► Ämnesplaner (BN)

► Handlingsplaner för genomförande (BN, eller annan nämnd)

Detaljplaner, skötselplaner, gestaltungsprogram, osv...

Hässleholms kommuns planhierarki.

Översikt VA-planering

Nedan visas en översikt över Hässleholms kommuns VA-planering. Målet för VA-planeringen är att skapa förutsättningar för Hässleholms kommun att uppnå en långsiktigt hållbar VA-försörjning. I likhet med kommunens tidigare framtagna

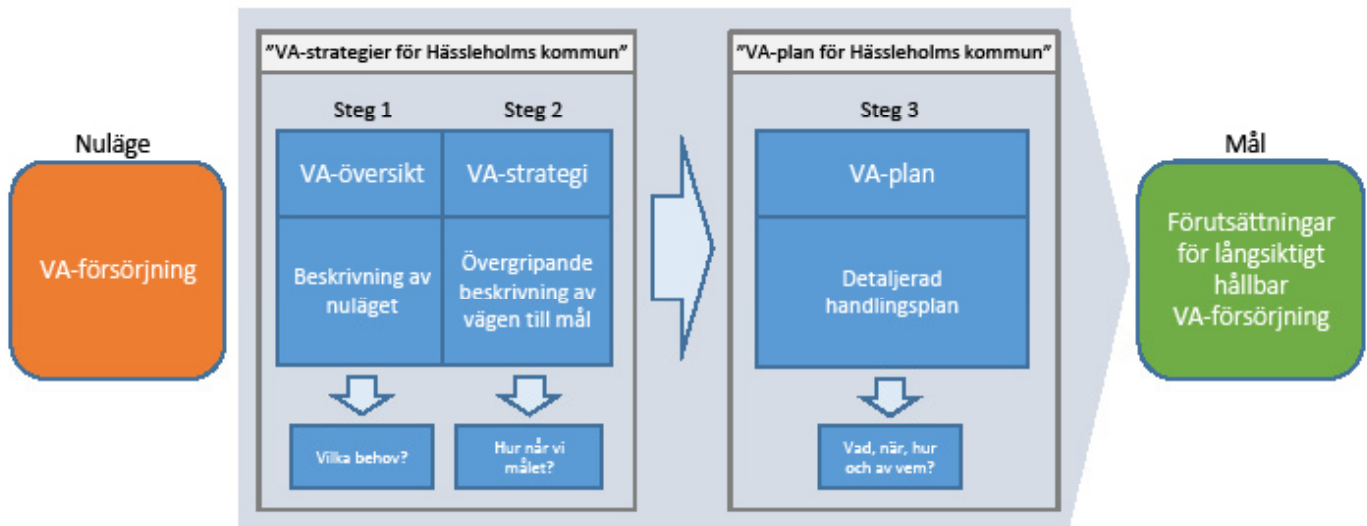
strategidokument, består detta av en strategidel (Steg 2) och en underlagsdel (Steg 1) som bilaga. Strategidelen utgör dokumentets kärna, medan bilagan kan ses som bakgrundsinformation och en beskrivning av nuläget.

			Steg 1	Steg 2	Steg 3	Steg 4	
		Initiering	VA-översikt	VA-strategi	VA-plan	Implementering och uppföljning	
Inom nuvarande verks omr	Planering för nuvarande verks omr		Lagkrav och mål	Strategiska vägval	<u>Delplan 3.1</u> Förvaltning av nuvarande verks omr Beslut HVAB	Beslut om genomförande i budgetprocessen	
	Planering utvidgning verks omr		Nuvarande VA-försörjning	Riktlinjer	<u>Delplan 3.2</u> Hållbar dagvattenhantering Beslut MSN, TN/HVAB		
Utanför nuvarande verks omr	Planering utvidgning verks omr		Förutsättningar och framtida utveckling	Prioriteringsgrunder	<u>Delplan 3.3</u> VA-utbyggnad Beslut KF		Uppföljning och revidering av VA-plan
	Planering övriga omr		Behov	Delstrategier	<u>Delplan 3.4</u> Handlingsplan i väntan på VA-utbyggnad Beslut MSN		
	Frågor som besvaras		Övergripande strategiska frågor		<u>Delplan 3.5</u> Handlingsplan för enskild VA-försörjning Beslut MSN		
	Frågor som besvaras		Vad är känt? Vilka behov finns?	Vad ska styra VA-planeringen? Hur når vi målet?	Vad, när, hur och av vem?	Vad har gjorts?	
	Politisk förankring	Kommunchef utses grupp	Information	Beslut KF		Revision varje mandatperiod Beslut KF	

Översikt VA-planering.

Målet för VA-planeringen

”Målet för VA-planeringen är att skapa förutsättningar för Hässleholms kommuns samtliga invånare att få tillgång till en hållbar, klimatsmart, miljöanpassad och robust lösning när det gäller dricksvatten-, spillvatten- och dagvattenhantering.”

VA-planeringens olika steg.

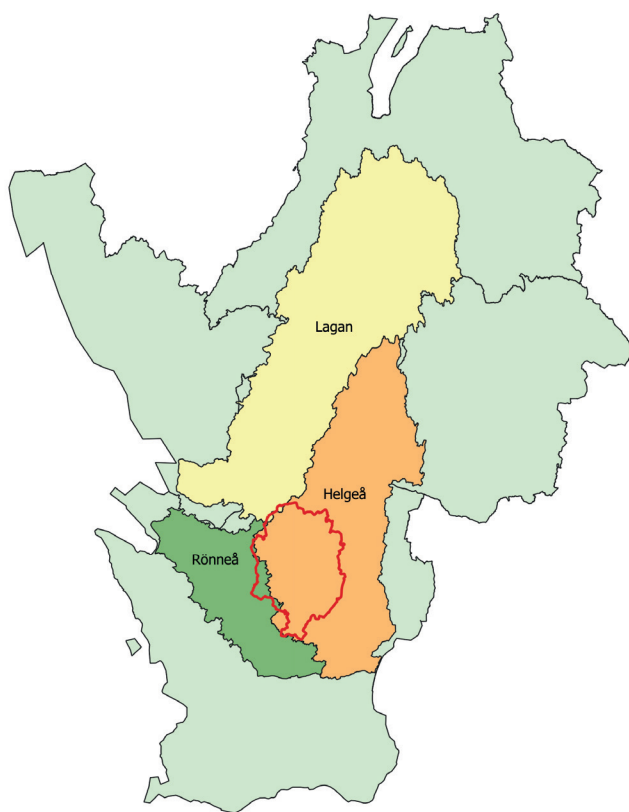
FÖRUTSÄTTNINGAR

I detta kapitel redogörs övergripande för de naturgivna förutsättningarna för kommunens VA-försörjning.

► Naturgivna förutsättningar

Geografi

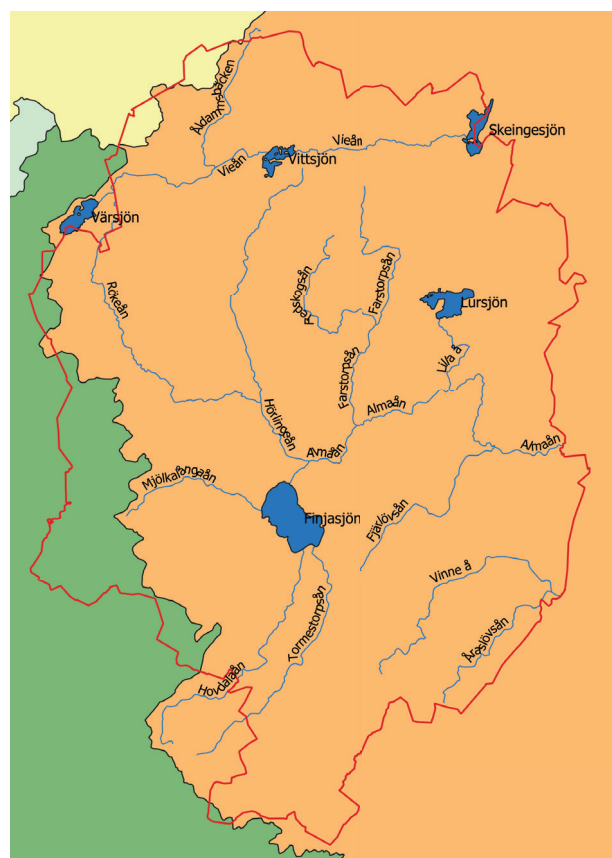
Till ytan är Hässleholms kommun Skånes största¹⁹, belägen i nordost. Huvudorten Hässleholm utgör en strategisk knutpunkt i Öresundsregionen med järnvägsförbindelser i fem riktningar, och med kommunens åtta stationsorter är pendlingsmöjligheterna goda. Flera åsar som sträcker sig genom kommunen gör topografin varierande och landskapskaraktärerna omfattar allt ifrån slättbygd till mellanbygd och skogsbygd.

Kommunens läge i förhållande till huvudavrinningsområden. I bakgrunden länsgränserna för Skåne, Halland, Kronoberg och Jönköping.

Hydrologi

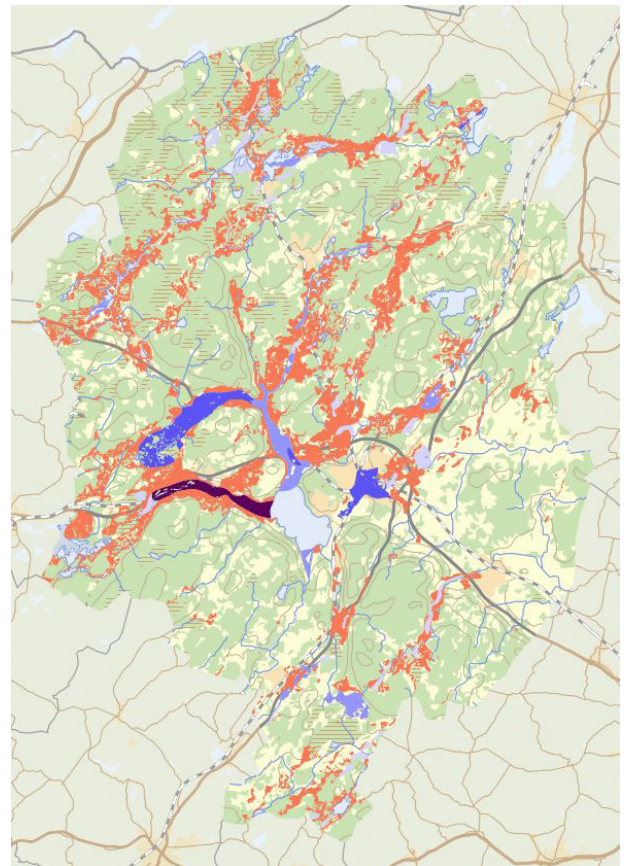
I stort sett hela Hässleholms kommunyta (92%) tillhör Helgeåns huvudavrinningsområde och därmed Södra Östersjöns vattendistrikt. En mindre del i väster tillhör Rönneåns respektive Lagans huvudavrinningsområde. Helgeå - som mynnar i Hanöbukten vid Åhus - är Skånes största vattendrag vars avrinningsområde till en fjärdedel ligger i Hässleholms kommun. Enligt Svenskt Vattenarkiv (SVAR)²² finns totalt 78 sjöar i kommunen vilka tillsammans utgör cirka 3% av dess yta, däribland Finjasjön, Vittsjön, Skeingesjön och Lursjön. Större biflöden till Helgeå genom kommunen är Vieån, Almaån och Vinneå.

Större sjöar och vattendrag i Hässleholms kommun.

Geohydrologi

Förutsättningarna för att kunna producera dricksvatten ur råvatten beror till stor del på tillgången till grundvatten av god kvalitet²³. Grundvattenmagasin återfinns i sprickrika eller sedimentära bergarter och grovkorniga jordarter såsom grus- och isälvssediment. I Hässleholms kommun kommer allt dricksvatten från grundvattnet vilket hämtas från ett antal råvattentäkter runt om i kommunen. Uttagsmöjligheterna varierar och beror av grundvattenbildningens hastighet samt bergartens/jordartens magasineringsförmåga. Vid några av dessa förstärks grundvattentillgången genom infiltration, vilket innebär att man låter ytvatten infiltrera genom naturligt isälvsmaterial, exempelvis en rullstensås. Till de största grundvattentäkterna i kommunen hör Galgbacken, Mjölkalånga och Ignaberga¹⁰. De två förstnämnda räknas även som regionalt betydelsefulla vattenresurser av Länsstyrelsen Skåne.

■ Klass 5. > 125 l/s	Ovanligt stor grundvattentillgång
■ Klass 4. 25-125 l/s.	Mycket stor grundvattentillgång.
■ Klass 3. 5-25 l/s.	Stor grundvattentillgång.
■ Klass 2. 1-5 l/s.	Måttlig grundvatten tillgång.
■ Klass 1. <1 l/s.	Liten eller ingen grundvattentillgång.

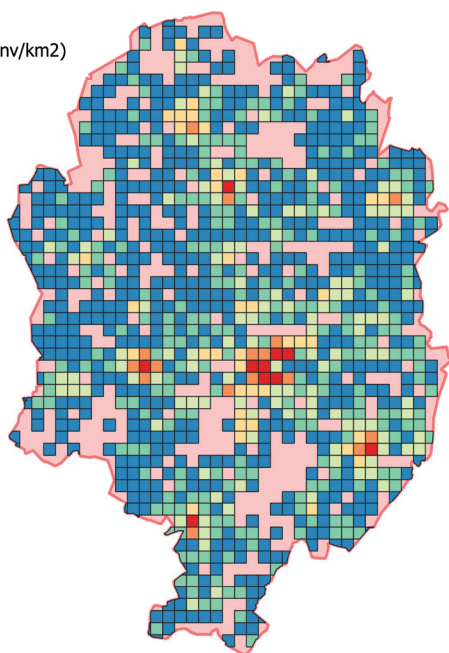
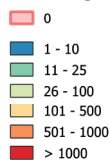
Grundvattenförekomster. (Källa: SGU)

► Boendestruktur

Boendestruktur

Med cirka 40 invånare per kvadratkilometer tillhör Hässleholms kommun de mer glesbefolkade i Skåne²⁰. Högst befolkningstäthet återfinns i och kring kommunens åtta stationsorter. I ett VA-perspektiv har befolkningstätheten stor betydelse då det påverkar antal serviser/meter huvudledning och därmed ekonomin.

Befolkningstäthet (inv/km²)

Befolkningstäthet (invånare per km²).

(Källa: SCB)

Kommunens tätorter.

FRAMTID

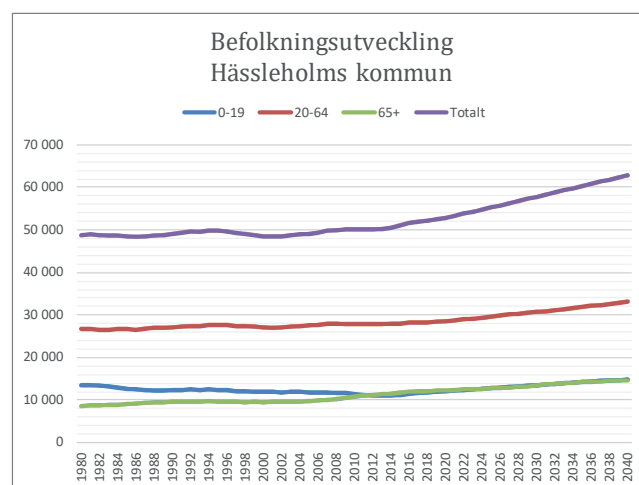
Detta kapitel innehåller en befolkningsprognos samt exempel på olika behov och utmaningar kommunen står inför.

► Befolkningsprognos

Befolkningsutveckling 2019-2040

Vid 2018 års slut var 52 121 personer folkbokförda i Hässleholms kommun²⁰. Under prognosperioden 2019-2040 beräknas folkmängden i kommunen att öka med nästan 11 000 personer till cirka 63 000¹². Flyttnettot förväntas bli i genomsnitt 451 personer per år och födelsenettet 36 personer per år. Totalt ger detta en förändring med 487 personer per år.

Antalet inflyttade beräknas bli i genomsnitt 3 262 personer per år medan antalet utflyttade skattas till 2 811 personer. Detta ger ett årligt flyttnetto på 451 personer för varje år under prognosperioden. Antalet barn som föds förväntas vara 614 per år i genomsnitt under prognosperioden medan antalet avlidna skattas till 578 personer. Detta medför en befolkningsförändring med 36 personer per år.

Befolkningsprognos för Hässleholms kommun 2019-2040. (Källa: SCB)

Hässleholm, Första Avenyen.

Fotograf: Jonas Sjögren

► Behov och utmaningar

Målet med VA-planeringen är att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar VA-försörjning för Hässleholms kommun. Skillnaden mellan detta mål och nuläget definierar vilka behov vi har och vilka utmaningar kommunen står inför.

Behov

Förbättrat och utökat skydd av kommunens grundvattentäkter. Uppdatering av föreskrifter för vattenskyddsområden. Ökad hushållning med grundvatten.

Identifiera och åtgärda enskilda avlopp med dålig status. Bättre egenkontroll från fastighetsägare, starkare incitament för fastighetsägare att själv åtgärda sin anläggning, effektivisering av tillsynsmyndighetens arbete.

Mot bakgrund av klimatförändringarna, anpassa den fysiska planeringen och bereda plats för dagvattnet i den byggda miljön. Genomförande av konsekvensanalys för skyfall, framtagande av åtgärdsplan och beredskapsplan.

Säkerställa att VA-frågorna kommer in i tidigt skede av den kommunala planprocessen.

God dialog med kommuninvånarna och ökad medvetenhet i frågor som rör vatten- och avloppsförsörjning.

Ökad förnyelsetakt för ledningsnätet.

Säkerställa ett kontinuerligt uppföljningsarbete så att uppsatta mål inom VA-planeringen nås.

Transparent behovsanalys av vilka områden som omfattas av kravet på allmänna vattentjänster.

Utmaningar

Att skapa en ekonomiskt bärkraftig VA-försörjning i glesbefolkad kommun.

Ökad resursoptimering inom allmän spillvattenhantering.

Att uppnå god ekologisk och kemisk status i alla sjöar och vattendrag, samt god kemisk status i kommunens alla grundvattenförekomster.

Hantera klimatpåverkan.

Framtida kompetensförsörjning.

Att ha ett koncernövergripande perspektiv i allt arbete som sker inom och mellan kommunala förvaltningar och bolag, med syfte att finna de mest fördelaktiga lösningarna och för att uppnå bästa resultat.

ORDLISTA

Nedan följer några definitioner av begrepp som används i VA-strategin. Notera att dessa gäller i VA-strategin och är inte nödvändigtvis allmängiltiga.

Allmän VA-anläggning	VA-anläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt Lagen om allmänna vattentjänster (LAV).
Allmänt VA-område	Område som har tillgång till allmän VA-försörjning, antingen inom ett verksamhetsområde eller via en avtalsanslutning (föreningar, samfälligheter, enskilda fastigheter).
Avloppsvatten	Enligt miljöbalken är avloppsvatten spillvatten eller annan flytande orenlighet, vatten som använts för kylning, vatten som avleds för sådan avvattning av mark inom detaljplan som inte görs för en viss eller vissa fastigheters räkning, eller vatten som avleds för avvattning av en begravningsplats.
Bräddning	Tillfälligt utsläpp av orenat avloppsvatten till följd av att ledningsnät eller reningsverk är överbelastat och vattenmängden är större än vad VA-systemet klarar av, normalt i samband med kraftigt regn och snösmältning eller vid höjda vattennivåer i samband med storm.
Båtadsområde	Geografiskt avgränsat område som avgör vilka fastigheter som anses ha nytta av en gemensamhetsanläggning - t ex ett dikningsföretag - och som därför ingår i den.
Dagvatten	Ytavrinnande regn- och smältvatten från exploaterade områden som når recipient eller reningsverk via hårdgjorda ytor, genomsläpplig mark, diken och/eller VA-anläggning. I exploaterade områden ingår inte åkermark och skogsmark.
Dräneringsvatten/dränvatten	Markvatten och grundvatten som samlas upp och avleds i en dräneringsledning.
Ekologisk status	Sammanvägd bedömning av olika kvalitetsfaktorer bestående av både vattenkvalitet och djur- och växtfaunans beskaffenhet samt de fysiska förhållandena i vattnet och dess närmiljö. Ekologisk status för en vattenförekomst uttrycks som hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig.
Ekosystemtjänster	Positiva effekter som människor får direkt eller indirekt från ekosystem, s k grön infrastruktur. Det kan t ex vara dränering, rening av dagvatten och grundvattenbildning, vilket i sin tur kan ge ökad motståndskraft mot översvämning och hög värme i den urbana miljön.
Enskild VA-anläggning	Anläggning eller annan anordning för försörjning av dricksvatten eller avlopp som kommunen inte äger. Enskilda anläggningar kan finnas för en enskild fastighet, för flera fastigheter tillsammans eller för samfälligheter och föreningar. En enskild VA-anläggning kan avse såväl ledningar som en lokal lösning för produktion av dricksvatten eller rening av avloppsvatten.
Enskilt VA-område	Område som har enskild VA-försörjning och som inom överskådlig framtid inte har behov av en förändrad VA-struktur utan kommer att fortsätta ha enskild försörjning.
Fördröjningsmagasin	Dagvattenmagasin på eller i mark avsett att jämna ut regnvattenflöden innan de når recipient.

Gemensamhetsanläggning	VA-anläggning som är gemensam för två eller flera fastigheter och som förvaltas av fastighetsägarna.
Grundvatten	Allt vatten som finns under markytan i den zon som är mättad med vatten.
Infiltration	Vattnets inträngande i markytan.
Infiltrationsanläggning	Vanlig teknisk lösning för enskilda avlopp. I en infiltrationsanläggning renas vattnet genom att det rinner genom naturliga jordlager och sprids via marken till grundvattnet.
Klimatanpassning	Anpassning av samhället till ett föränderligt klimat, som handlar om att samhällets robusthet och förmåga att hantera klimatförändringarna måste öka, för att undvika kostnader och problem i samband med de pågående klimatförändringarna.
Kombinerat ledningssystem	Avloppssystem där spillvatten avleds i samma ledning som dagvatten och dräneringsvatten till avloppsreningsverket.
Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD)	Dagvatten tas om hand inom det område där det bildas för att minimera behovet av avledning. Detta kan åstadkommas genom infiltration och perkolation eller genom lokal fördröjning.
Miljö kvalitetsnorm	Bestämmelse om kraven på kvaliteten i t.ex. vatten, som är styrande för myndigheter och kommuner när de tillämpar lagar och bestämmelser, t ex vid tillståndsprövning enligt miljöbalken eller vid planläggning enligt plan- och bygglagen.
Omvandlingsområde	Fritidshusområde där många väljer att bosätta sig permanent. Det sker en omvandling mot permanentboende.
Perkolation	Vattnets fortsatta transport i marklagren efter infiltration.
Personekvivalent	Anger den genomsnittliga mängd föroreningar i avloppsvattnet som en person ger upphov till per dag. Antal pe. används vid beräkning av vilken belastning ett reningsverk behöver klara.
Processavloppsvatten	Vatten som använts i industriella processer.
Recipient	Hav, sjö eller vattendrag som tar emot dagvatten, bräddvatten och renat avloppsvatten.
Spillvatten	Vatten från hushåll (toalett, bad/dusch, disk och tvätt) och andra verksamheter (industrier, biltvättar och dylikt).
Tillskottsvatten	Vatten som utöver spillvatten finns i spillvattenledningar. Tillskottsvatten kan bestå av anslutet dagvatten, anslutet dräneringsvatten, samt vatten som läcker in från marken om ledningarna inte är täta. Tillskottsvattnets andel kan i många fall vara mycket stor, i extrema fall flera gånger större än mängden spillvatten.
Uppströmsarbete	Arbete som syftar till att stoppa föroreningar redan vid källan, så att de ej kommer ut i avloppsvattnet.
VA-abonnent	Den som huvudmannen träffat avtal med om brukande av den allmänna VA-anläggningen.
VA-anläggning	Anläggning som har till ändamål att tillgodose behov av vattentjänster för bostadshus eller annan bebyggelse.

ORDLISTA

VA-bevakningsområde	Område som har enskild VA-försörjning och som sannolikt inte har behov av en förändrad VA-struktur. Bevakning av området behövs för att följa om behovet av en förändrad VA-struktur förändras över tid.
VA-huvudman	Den som äger en VA-anläggning. I Hässleholms kommun är Hässleholms Vatten AB huvudman för den allmänna VA-anläggningen.
VA-planområde	Geografiskt avgränsat område som har någon form av behov av VA-försörjning; Enskilt VA-område, VA-bevakningsområde, VA-utredningsområde, VA-utbyggnadsområde eller Allmänt VA-område.
VA-utbyggnadsområde	Område som har enskild VA-försörjning och som har behov av en förändrad VA-struktur. VA-utbyggnadsområden uppstår när kommunen har fattat beslut om anslutning till allmänt VA via avtal eller verksamhetsområde, samt när i tid utbyggnaden ska ske.
VA-utredningsområde	Område som har enskild VA-försörjning och som kan ha behov av en förändrad VA-struktur. Utredning behöver utföras för att visa vilket behov som finns samt vilka möjligheter som finns för att förbättra situationen. Detta kan ske när kommunen har fattat beslut om möjlighet till anslutning till allmänt VA, eller fattat beslut om inrättande av verksamhetsområde.
Vattenförekomst	En vattenförekomst är, enligt vattenförvaltningsförordningen för vatten, den minsta enheten för beskrivning och bedömning av vatten. En vattenförekomst är en specifik vattensamling av en viss geografisk storlek. Den kan vara antingen en avgränsad volym grundvatten i en eller flera akviferer (grundvattenförekomst) eller en avgränsad och betydande förekomst av ytvatten, som kan vara t.ex. hela eller delar av en sjö, å, älv eller kanal, ett vattenområde i övergångszonen eller ett kustvattenområde (ytvattenförekomst).
Vattenskyddsområde	Område runt en sjö eller grundvattenförekomst som fastställs av Länsstyrelsen eller kommunen för att skydda en dricksvattentäkt. Inom ett vattenskyddsområde ska det finnas bestämmelser för verksamheter som riskerar att förorena vattnet på både kort och lång sikt.
Vattentjänst	Vattentjänster är en sammanfattande benämning på olika tjänster för vattenförsörjning och avlopp.
Vattentäkt	En vattentäkt är en sjö, ett vattendrag eller en grundvattenkälla där vatten tas till dricksvattenförsörjning.
Verksamhetsområde	Område där kommunen beslutat att försörjning av dricksvatten samt hantering av spillvatten och dagvatten ska ordnas genom allmänna VA-anläggningar. Ett verksamhetsområde kan begränsas till att gälla för bara en eller vissa vattentjänster, t.ex. endast spillvatten.

REFERENSER

Rapporter

1. DHI (2019). *Skyfallskartering Hässleholms kommun*.
2. Havs- och vattenmyndigheten (2014). *Vägledning för kommunal VA-planering*. HaV:s rapport 2014:1.
3. Havs- och vattenmyndigheten (2015). *Juridiken kring vatten och avlopp*. HaV:s rapport 2015:15.
4. Hässleholms kommun (2010). *Utökning av VA-verksamhetsområden i Hässleholms kommun*.
5. Hässleholms kommun (2016). *Tjänsteutlåtande. Utökning av VA-verksamhetsområden. Revidering av befintlig plan*.
6. Hässleholms kommun (2018). *Framtidsplan för Hässleholms stad*. Fördjupning av Hässleholms kommuns kommundäckande översiktsplan.
7. Hässleholms Vatten (2018). *Verksamhetsstrategi 2018-2022*.
8. Hässleholms Vatten (2019). *Årsredovisning 2018*.
9. Länsstyrelsen i Skåne län (2012). *Regional vattenförsörjningsplan för Skåne län*.
10. SGU, Dahlqvist P. (2017). *Grundvattensituationen i Skåne*.
11. SOU (2018). *Vägar till hållbara vattentjänster*. (SOU 2018:34).
12. Statisticon (2019). *Befolkningsprognos 2019-2040 Hässleholms kommun*.
13. Svenskt Vatten (2013). *Vattenvisionen*.
14. Sydvatten, Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne (2013). *Skånes dricksvattenförsörjning i ett förändrat klimat*.
15. Vattenmyndigheten Södra Östersjön, Länsstyrelsen Kalmar län (2016). *Del 4 Åtgärdsprogram 2016-2021*.

Hemsidor

16. Hässleholms kommun (2019). <https://www.hassleholm.se/>
17. Hässleholms Vatten AB (2019). <http://www.hassleholmsvatten.se/>
18. Länsstyrelsen Skåne (2019). Värdefulla vatten i Skåne. <https://www.lansstyrelsen.se/skane/stat-och-kommun/miljo/vatten/vardefulla-vatten.html>
19. Regionfakta (2019). <http://www.regionfakta.com/skane-lan/>
20. SCB (2019). <https://www.scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/geodata/oppna-geodata/statistik-pa-rutor/>
21. VISS Vatteninformationssystem Sverige (2019). <https://viss.lansstyrelsen.se>
22. SMHI (2019). SVAR - Svenskt Vattenarkiv. <https://www.smhi.se/klimatdata/hydrologi/sjoar-och-vattendrag/ladda-ner-data-fran-svenskt-vattenarkiv-1.20127>
23. SGU (2019). <https://www.sgu.se/grundvatten/brunnar-och-dricksvatten/enskild-vattenforsorjning/>

